

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Голова Приймальної комісії,
Ректор ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»**

М. О. Кириченко

«24» червня 2025 року

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
ДЛЯ ВСТУПУ НА ОСНОВІ НРК7
НА ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А1 Освітні науки

Освітньо-наукова програма: «Освітні, педагогічні науки»

ПОГОДЖЕНО

Гарант програми

О.І. Кравченко

«31» березня 2025 р.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ	3
ЗМІСТ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ	4
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	8
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ, КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ	11
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ	13

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму складено відповідно до вимог МОН України, Закону України «Про вищу освіту», Постанови КМ України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», Правил прийому до ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в 2025 році.

Програма для складання вступного іспиту до аспірантури за спеціальністю **A1 Освітні науки** має за мету зорієнтувати вступника у змісті питань на вступних випробуваннях. Іспит проводиться у вигляді усних відповідей на питання, які зазначені у білетах.

Змістове поле програми представлено такими найсуттєвішими науковими аспектами: генеза розвитку педагогічної науки; науковий апарат педагогіки; процес інтеграції та диференціації наук про освіту; логіка, етапи та методи наукового дослідження; стратегічні напрями модернізації вітчизняної системи вищої освіти; нормативно-правова база освіти в Україні; сучасні концепції освіти; інформаційно-комунікаційні технології в освіті; основи менеджменту освіти; аналіз сучасних тенденцій розвитку освіти в Україні; алгоритм наукового дослідження; діагностичний інструментарій та методичний супровід власного дослідження; основи сучасної дидактики; гносеологія наукового пізнання. Запропоновані питання охоплюють мету, зміст, методи, засоби, форми організації та контроль освітньої діяльності, загальну педагогіку та історію педагогіки, логіку, методи та методику науково-педагогічних досліджень, а також теоретичні основи професійної освіти, виховної роботи, методику професійної освіти, методику викладання навчальних дисциплін у вищій школі, аспекти порівняльної професійної педагогіки.

Зміст програми передбачає виявлення володіння майбутніми аспірантами досягненнями світової цивілізації в галузі педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та практики, багатовікових педагогічних традицій українського народу; виявлення розуміння генезису педагогічних категорій, володіння основами теорії навчання та виховання, сучасними педагогічними технологіями та методами науково-педагогічних досліджень.

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Майбутній аспірант(-тка) повинен(-на) *знати*: історію розвитку педагогіки, структуру та функції навчальної дисципліни, бути ознайомленим з різними педагогічними концепціями, підходами та поглядами вітчизняних та зарубіжних вчених на проблеми освіти та виховання; предмет навчальної дисципліни: закономірності, концепції та перспективи розвитку педагогіки як науки і освітньої дисципліни; тенденції та перспективи розвитку освіти в Україні та у розвинутих країнах; особливості пізнавальних процесів, шляхів забезпечення успішного навчання і розвитку особистості; нормативні та законодавчі документи про освіту.

Майбутній аспірант повинен *уміти*: послідовно і систематично розвивати вміння аналізувати вплив історичних, культурних, філософських, психологічних, економічних, соціальних чинників і підходів на специфіку формування вищої освіти в різних країнах світу; вільно оперувати педагогічними знаннями, використовувати досвід сучасного викладання педагогіки та інших дисциплін; визначати завдання педагогічної науки відповідно до замовлення суспільства у сфері освіти; застосовувати теоретичні й емпіричні методи педагогічного дослідження; враховувати динаміку розвитку змісту освіти; правильно обирати та застосовувати методи та методики науково-педагогічних досліджень, застосовувати на практиці теоретичні погляди теоретиків історії педагогіки; впроваджувати в освітній діяльності у закладах вищої освіти концептуальні засади формальної та матеріальної освіти; прогнозувати основні шляхи подальшого розвитку вищої професійної освіти в Україні.

ЗМІСТ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ

Педагогіка як наука і навчальний предмет, її становлення та розвиток

Педагогіка як наука про виховання, навчання та розвиток особистості. Ретроспективний аналіз розвитку педагогіки (етапи розвитку педагогіки: донауковий, етап виникнення теоретичних концепцій виховання і освіти, етап розвитку педагогічної науки). Предмет, основні категорії педагогіки. Методологія педагогіки. Структура педагогіки. Зв'язок її з іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Різноманітність течій зарубіжної педагогіки.

Наукові дослідження як шлях вирішення проблем педагогіки. Основні елементи педагогічного дослідження. Поняття виміру в педагогіці, вимірні шкали. Методи науково-педагогічного дослідження. Етапи дослідження. Аналіз і оформлення результатів дослідження. Документація дослідження.

Особистість як предмет виховання та умови її розвитку

Особистість та умови її розвитку. Суть особистості за К. Роджерсом. Індивід і індивідуальність. Роль свідомості та самосвідомості у розвитку особистості. Підструктури особистості як особистісні якості людини: мотивування, цілепокладання, орієнтування, самоактуалізація, самореалізація, самоконтроль, самооцінка. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку особистості. Середовище розвитку особистості: географічне, соціальне, близьке середовище. Спадковість у людському розвитку. Соціалізація і становлення особистості. Фактори соціалізації. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості.

Історія розвитку освіти й педагогічної думки в Україні та зарубіжжі

Українська народна педагогіка – джерело наукової педагогіки. Виховання, писемність, педагогічні ідеї праукраїнців. Виховання, школа та педагогічна думка Київської Русі (IX – перша половина XIII ст.). Освіта в давній Україні-Русі. Розвиток освіти за доби Великокняжої України-Русі. Перші літописці. Києво-Печерський монастир – центр давньоруського літописання. Мережа шкіл княжої доби. Роль Ярослава Мудрого у поширенні освіти в Україні-Русі. Характерні риси освіти доби Великокняжої України-Русі. Розвиток освіти та педагогічної думки у XII–XVI ст. Козацькі школи. Братства, братські школи та книгодрукування. Видатні наукові діячі.

Становлення та розвиток національної системи виховання, педагогіки в епоху українського Відродження (XVI – перша половина XVIII ст.). Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX на початку XX ст. Розвиток національного шкільництва і педагогіки в 1917–1919 рр. Стан розвитку освіти та педагогіки України в 20-80-і роки. Відродження національної системи виховання, школи, педагогіки в період становлення незалежності України.

Школа, виховання та педагогічна думка в країнах Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Розвиток школи, виховання та педагогічних ідей у середньовічній Європі в епоху Відродження та Реформації. Я. Коменський – засновник педагогіки нової доби. Шкільництво, виховання та педагогічна думка країн Європи в XVII–XVIII ст. Розвиток школи та педагогіки в країнах Європи в XIX ст. Стан розвитку шкільництва та педагогічної думки у XVIII на початку XX ст. Головні тенденції розвитку школи та педагогічної думки зарубіжних країн у першій половині XX ст. Сучасна система освіти в найрозвиненіших країнах світу.

Історія розвитку вищої освіти в Україні

Реформування української школи: колегії, академії, університети. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні. Київська колегія. Києво-Могилянська академія. Львівський університет. Формування системи вищої освіти. Система вищої педагогічної освіти в Україні. Видатні діячі освіти і науки. Педагогічні погляди Григорія Сковороди. К. Ушинський і розвиток педагогіки в Україні. Педагогічні погляди І. Франка. Внесок Софії Русової у розвиток української педагогіки. Педагогічні погляди і освітня діяльність М. Пирогова. Педагогічні погляди Т. Шевченка, його «Букварь Южнорусский». Педагогічна спадщина українських діячів народної освіти кінця XIX – початку XX ст. та її значення для сучасності (Б. Грінченко, І. Огієнко, Я. Чепіга, С. Черкасенко). Педагогічні ідеї О. Духновича. Культурно-освітні погляди М. Драгоманова. Новаторські педагогічні ідеї в Україні у 20-ті роки XX ст. Педагогічна спадщина А. Макаренка і сучасна школа. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського та її значення для розвитку сучасної школи. Педагогічні ідеї С. Ананьїна. Розвиток освіти та педагогічної думки на сучасному етапі. Педагоги-новатори.

Розвиток педагогічної думки у давньому світі та середньовічній Європі

Виховання у первісному суспільстві. Виховання, школа та педагогічна думка у країнах стародавнього Сходу, Греції та Риму. Розвиток школи та педагогічних ідей у середньовічній Європі. Виникнення університетів. Школа та педагогічна думка в епоху Відродження та Реформації.

Теорія навчання Я. Коменського. Дидактичні погляди вченого-педагога. Організація процесу навчання (класно-урочна система) за Я. Коменським. Значення науково-педагогічної спадщини Я. Коменського для розвитку сучасної педагогіки і педагогічної практики.

Педагогічні погляди Дж. Локка. Засоби виховного впливу на формування особистості в педагогічній теорії Дж. Локка. Навчання та професійна орієнтація молоді за Локком. Місце педагогічних ідей Дж. Локка в сучасній системі навчання та виховання.

Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо. Природне і вільне виховання у працях Ж.-Ж. Руссо. Жіноче виховання в теорії французького просвітителя. Значення педагогічних поглядів Руссо.

Методологічні засади процесу навчання та його організація у сучасних закладах освіти України. Форми організації освітнього процесу

Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Дидактика та методика викладання окремих предметів. Методологія процесу навчання. Основні функції навчання: освітня, виховна, розвивальна. Шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання: цільовий, мотиваційно-стимулюючий, змістовний, операційно-дієвий, контрольно-регулюючий, оцінно-результуючий.

Характеристика учіння як діяльності. Гносеологічні основи процесу навчання. Склад і структура учіння на макрорівні. Порівняльна ефективність учіння при деяких варіантах його складу і структури. Характеристика основних ланок навчального процесу у вищій школі. Психолого-педагогічні закономірності оволодіння знаннями, вміннями, навичками. Процес формування понять у процесі навчання. Принципи організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Співвідношення теорії і практики у процесі навчання. Пізнання закономірностей і систематизація знань у процесі навчання. Генезис і розвиток актуальних моделей навчання. Прогностичні моделі навчання XXI ст.

Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів. Стимулювання, організація зворотного зв'язку (контроль, аналіз результатів навчання та розвитку учнів). Структура процесу засвоєння знань: сприйняття, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, використання на практиці. Зміст та мета освіти в сучасній школі. Тенденції розвитку і вдосконалення змісту освіти.

Поняття форми організації освітнього процесу. Класно-урочна система навчання. Лекційно-семінарська система навчання. Модульно-розвивальна система навчання. Позаурочні форми навчання.

Актуальні проблеми дидактики на сучасному етапі. Зв'язок дидактики з конкретними методиками.

Методи організації навчання і їх розвиток у дидактиці

Поняття методів навчання. Принципи класифікації методів навчання. Характеристика методів навчання на основі зовнішніх форм їх прояву. Характеристика методів навчання на основі їх внутрішньої логічної сторони. Характеристика методів навчання на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань здобувачами освіти. Критерії вибору методів навчання.

Динаміка розвитку змісту освіти у закладі освіти

Поняття змісту освіти та його основні значення. Співвідношення науки і навчального предмета у змісті навчання. Психолого-педагогічні умови інтенсифікації навчання на сучасному етапі розвитку вищої освіти.

Навчальна програма і навчальний план як схематичні проекти змісту вищої освіти. Міжпредметна координація у процесі навчання. Інтеграційний підхід як умова міжпредметної координації.

Умови оптимізації побудови навчальних планів і програм. Використання грифів при оптимізації побудови навчального плану і програми. Типові й робочі програми, структурна схема їх написання. Зміст навчального предмета. Логічна структура процедур і дій при створенні типових і робочих програм.

Контроль та оцінювання знань у процесі навчання

Контроль, перевірка та оцінювання знань учнів. Значення, функції та об'єкт контролю. Види контролю знань. Методи контролю. Дидактичні засоби боротьби з невдачами у навчанні. Проблеми оцінювання знань учнів. Перспективи тестової перевірки знань учнів.

Виховання як педагогічне явище. Основні напрями та технології виховання

Основні положення та сутність процесу виховання. Закономірності та принципи виховання. Форми, методи, прийоми та засоби виховання. Організаційні форми виховної роботи. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості. Поняття «технологія», «технологія виховання», «інноваційні технології виховання».

Поняття розвитку та формування особистості. Виховання як провідний фактор розвитку та формування особистості. Роль спадковості й середовища в розвитку та формуванні особистості. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості. Роль діяльності, активності та спілкування у розвитку та формуванні особистості. Вікові етапи розвитку особистості учня. Аналіз зарубіжних теорій розвитку та формування особистості.

Особистість педагога як найважливіший суб'єкт-суб'єктний чинник забезпечення якості освітнього процесу.

Структура системи освіти в Україні. Ліцензування та акредитація закладів освіти

Поняття про систему освіти. Порівняльний аналіз освітніх систем. Реформування системи загальної та вищої освіти в Україні. Шляхи інтеграції системи освіти України у світову освітню систему. Болонський процес. Напрями реалізації багатоступеневої освіти в

Україні. Державні стандарти освіти в Україні. Складники та рівні освіти в Україні. Ліцензування та акредитація закладів освіти в Україні.

Управління закладами освіти

Принципи управління освітою. Органи освіти: їх функції та структура. Керівництво освітньою діяльністю закладів освіти. Планування роботи закладу освіти. Основні форми методичної роботи в закладі освіти. Особливості організації внутрішнього контролю в закладі освіти.

Нормативно-правове та інформаційне забезпечення управління освітніми системами. Загальна характеристика основних типів закладів освіти. Сутність понять «управління», «керівництво», «менеджмент» в освіті. Структура управління закладом освіти. Функціональні обов'язки керівників закладів освіти. Управління персоналом закладу освіти. Створення умов для розвитку професійної компетентності педагогів закладу освіти. Забезпечення якості надання освітніх послуг в закладі освіти.

Теоретичні основи професійної педагогіки

Основні категорії професійної педагогіки, їх характеристика. Стандартизація змісту професійно технічної та вищої освіти. Управління закладами освіти. Пошуки шляхів удосконалення освітнього процесу у закладах освіти. Психологічні аспекти підготовки бакалаврів і магістрів у класичних університетах та інших закладах вищої освіти. Формування особистості майбутнього фахівця у класичних університетах та інших закладах вищої освіти.

Професійна компетентність викладача закладу освіти

Професіоналізм педагога як акмеологічний синтез «тріади» його компонентів. Робочий час викладача. Права та обов'язки викладачів. Обліково-звітні документи з навчальної і навчально-методичної роботи в закладі вищої освіти. Зміст діяльності викладача в освітньому процесі. Роль викладача в якісній підготовці фахівців різних галузей. Функції викладача. Планування діяльності викладача та студентів на лекційних і практичних заняттях. Поняття «педагогічна майстерність» викладача, її вплив на результат навчання студентів. Види та цілі спілкування педагога зі студентами. Роль спілкування викладача зі студентами в освітньому процесі. Професіограма педагога. Рівень знань, умінь і навичок викладача з методики викладання навчальних дисциплін та його вплив на рівень знань, умінь і навичок учнів і студентів з конкретної навчальної дисципліни. Робота викладача з розвитку в учнів і студентів інтересу до науково-дослідної (науково-дослідницької) роботи. Робота викладача з розвитку в учнів і студентів інтересу до читання науково-популярної та спеціальної літератури.

Порівняльна професійна педагогіка

Діяльність провідних міжнародних організацій у сфері освіти. Загальна характеристика суперечностей і перспектив розвитку систем професійної освіти у сучасному світі. Загальні тенденції реформування сучасних систем професійної освіти. Характеристика системи професійної освіти США, Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії. Порівняльна характеристика стану вищої освіти в розвинених країнах світу (на прикладі трьох країн на вибір). Досвід зарубіжних країн щодо оцінювання знань здобувачів. Пошуки ефективних форм навчання в зарубіжній вищій освіті. Досвід зарубіжних країн щодо оцінювання знань здобувачів. Пошуки ефективних форм освіти в зарубіжній закладах.

Зміст і організація науково-педагогічних досліджень. Методологічний аналіз наукових досліджень

Наука. Структура і функції науки. Поняття світогляду науки. Організаційна структура наукових досліджень в Україні. Національна Академія наук – головний науковий центр України. Галузеві наукові установи. Національна академія педагогічних наук. Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників.

Сукупність загальних принципів і методів, які використовуються у наукових дослідженнях. Система філософських, пізнавальних і загальнотеоретичних принципів, які визначають програму і способи досліджень. Вчення про структуру, логічну організацію, методи і засоби наукової діяльності. Теорія методів дослідження, створення концепцій, система знань про теорію науки або система методів дослідження. Наукова логіка як компонент методології. Методологічні принципи і рівні методології науки. Вибір теми як один із факторів успіху наукової роботи. Складові частини наукової праці.

Організація педагогічного дослідження й опрацювання його результатів

Фундаментальні, прикладні, порівняльні дослідження. Педагогічний експеримент і його основні етапи. Композиція дисертаційної роботи. Методи педагогічних досліджень. Об'єкт і предмет, мета та завдання дослідження. Теоретична та методологічна основи наукової роботи. Вивчення літератури та відбір фактичного матеріалу. Теоретичний аналіз і синтез як методи педагогічних досліджень. Співбесіда й анкетування як методи педагогічних досліджень. Методи тестування в педагогічних дослідженнях.

Лабораторний експеримент. Середня похибка вибіркової частки освіти. Діагностика реальних можливостей студентів у дослідно-експериментальній роботі. Методи тестування в педагогічних дослідженнях. Лабораторний експеримент. Основні етапи експериментальної роботи з перевірки навчальних планів і програм. Вибірковий метод у педагогічних дослідженнях. Методи опрацювання наукового матеріалу.

Формувальний експеримент як метод педагогічного дослідження. Шляхи впровадження наукових висновків у практику роботи закладів вищої освіти.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Автономія та врядування у вищій освіті: зб. наук. праць / автор. кол.: О.П. Воробйова, К.О. Жданова, І.Б. Зарубінська, С.А. Калашнікова, О.І. Козієвська, І.О. Линьова, В.І. Луговий, О.М. Слюсаренко, Ж.В. Таланова / за ред. С.А. Калашнікової, В.І. Лугового, Ж.В. Таланової. Київ, 2014. 236 с.
2. Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: монографія / Г.В. Єльнікова, Т.А. Борова, З.В. Рябова та ін./ За заг. і наук. ред. Г.В. Єльнікової. – Х.: Мачулін, 2017. – 440 с.
3. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту. Статті. Нариси. Інтерв'ю / В.Андрущенко. – 2-ге вид., доп. – Київ : Знання України, 2008. – 819с..
4. Балл Г.О. Внутрішня свобода особи і особистісна надійність у контексті гуманізації освіти // Практична психологія і соціальна робота.— 2003.— № 9.— С. 1–7.
5. Бех І.Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
6. Березівська Л.Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. : монографія. Київ : Богданова А.М., 2009. 406 с.
7. Васькович Г. Шкільництво в Україні (1905–1920). Мюнхен : УВУ, 1969. 226 с.
8. Вихрущ В.О. Андрагогічна парадигма: загальнонауковий контекст : монографія Тернопіль : Крок, 2019. 417 с.

9. Вища освіта України: стан та проблеми / уклад. : І.Б. Жилиєв, В.В. Ковтунець, М.В. Сьомкін. Київ : Наук.-дослід. ін-т інформатики і права Нац. академії правових наук України, Ін-т вищої освіти Національної академії пед. наук України, 2015. 96 с.
10. Вища школа України в загально-цивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу : монографія / В.І. Рябченко Київ : Фітосоціоцентр, 2015. 674 с.
11. *Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис*. Дод. 1: Інтеграція вищої освіти і науки. Київ, 2015. № 3. 300 с.
12. Від Вишенського до Сковороди. З історії філософської думки на Україні XVI–XVIII ст. / за ред. В.М. Нічик. Київ : Наукова думка, 1972. 143 с.
13. Власова О.І., Марушкевич А.А. Основи психології та педагогіки: підручник. Київ : Знання, 2011. 333 с.
14. Волкова Н. П. Педагогіка : Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 616 с.
15. Гелеш А.В. Державна система забезпечення якості вищої освіти: навч. посібник. Львів : Вид. Львів. політех., 2020. 180 с.
16. Год Б. Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в історико-педагогічній ретроспективі. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 43–48.
17. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
18. Грушевський М. С. Про українську мову і українську школу. Київ : Веселка, 1991. 46 с.
19. Д'юї Джон. Досвід і освіта / пер. з англ. Марії Василечко. Львів : Кальварія, 2003. 84 с.
20. Енциклопедія освіти / НАПН України [голов. ред. В.Г. Кремень], 2-ге вид. допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
21. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довід. користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра тех. наук, проф. Ю.М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж.В. Таланової. Львів : Вид. Львів. політех., 2015. 106 с.
22. Євтух В.Б., Марушкевич А.А., Дем'яненко Н.М., Черпак В.В. Вступ до етнопедагогіки: навч. посібник. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2004. 88 с.
23. Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України. Київ : НТУУ «КПІ», 2006. 544 с.
24. Ієвлев О.М. Професійно-педагогічна мобільність викладача: навч. посібник. Львів : Вид. Львів. політех., 2020. 136 с.
25. Кириченко М.О., Муранова Н.П. Університет менеджменту освіти: сучасність і можливості <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5233>
26. Козіброда Л.В. Соціалізація учнів з особливими освітніми потребами в умовах шкільного середовища: розвиток теоретико-методологічних основ (кінець XX – початок XXI ст.) : монографія. Ужгород : ТОВ «Рік-У», 2020. 216 с.
27. Калашнікова С.А. Європейська політика модернізації вищої освіти: ключові орієнтири. *Вища освіта України*. 2012. № 2. С. 80–84.
28. Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка : підручник. Львів : Вид. Львів. політех., 2020. 372 с.
29. Козловський Ю.М., Стечкєвич О.О., Козловська І.М., Якимович О.Н., Ільчишин Я.В. Сучасні виклики професійної освіти : кол. монографія. Львів : Сполом, 2018. 440 с.
30. Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів : зб. наук. ст. / за ред. В.Г. Кременя, М.Ф. Дмитриченка, Н.Г. Ничкало; уклад. М.В. Артюшина та ін. Київ : НТУ, 2015. 768 с.
31. Кремень В.Г. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посібник. Тернопіль : «Навч. книга-Богдан», 2004. 384 с.

32. Кремень В.Г. **Синергетика і освіта : монографія** / За ред. В. Г. Кременя. Київ: Інститут обдарованої дитини, 2014. 348 с
33. Кремень В.Г., Луговий В.І., Саух П.Ю. Освіта і наука—основа інноваційного людського розвитку/- Вісник Національної академії педагогічних наук , 2020, 2(2), С.1-5.
34. Кривчик Г.Г. Сучасна Українська національна ідея в історичному вимірі. *Грані*. 2006. № 2. С. 3–9.
35. Левківський М.В. Історія педагогіки : підручник. Київ : Центр навч. літ., 2003. 360 с.
36. Луговий В.І. Управління якістю викладання у вищій школі: теоретико-методологічний і практичний аспекти. *Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі* : монографія / авт. кол.: В. Луговий, М. Левшин, О. Бондаренко та ін.; за заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. Київ, 2011. Розд. 1, [підрозд. 1.1]. С. 5–34.
37. Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. Університетологія – новий напрям педагогічної науки. *Вища освіта України*: теорет. та наук.-метод. часопис / за ред. В.І. Лугового, М.Ф. Степка. Київ, Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2012. № 1. Дод. 2. Темат. вип.: Наука і вища освіта. 368 с. С. 3–11.
38. Луговий В.І. Формування ціннісної компетентності науково-педагогічних працівників – важлива умова їх успішної діяльності в сучасній вищій школі. *Проблеми освіти* : наук. зб.; Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2010. Вип. 63. Ч. 1. С. 3–9.
39. Марушкевич А.А., Кошечко Н.В. С. Ананьїн (1873–1942): Педагогічні ідеї (Цикл лекцій): навч. посіб. з педагогіки. Київ : Знання, 2011. 152 с.
40. Марушкевич А.А., Кошечко Н.В. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. (модульне навчання). Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2007. 80 с.
41. Національний освітній глосарій: вища освіта; 2-е вид., перероб. і доп. / уклад. : В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / за ред. В.Г. Кременя. Київ : ТОВ Вид. дім «Плеяди», 2014. 100 с.
42. Ничкало Н.Г. Професійна педагогіка і педагогіка праці : проблеми взаємозв'язку в умовах ринкової економіки. *Педагогіка і психологія*. 2010. № 2. С. 33–45.
43. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття. Київ : Знання, 2006. 253 с.
44. Олійник В.В. Післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток педагога в умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. *Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі*: темат. зб. праць / за заг. ред. В.В. Олійника. Рівне : ПП Лапсюк, 2012. С. 3–13.
45. Олійник В.В. Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 1. С. 56–66.
46. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О. М. Любарська / за ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2003. 255 с.
47. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З.В. Рябова, І.І. Драч, Н.О. Приходькіна, Н.В. Любченко. Київ : НАПН України, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2017. – 316 с.
48. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: навч. посібник. Харків : Колегіум, 2005. 224 с.
49. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (Х – поч. ХХ ст.) : нариси / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Рад. шк., 1991. 381 с.
50. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / уклад. : Т. Добко, І. Золотарьова, С. Калашнікова, В. Ковтунець, С. Курбатов, І. Линьова, В. Луговий, І. Прохор, Ю. Рашкевич, І. Сікорська, Ж. Таланова,

Т. Фініков, С. Шаров; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. 84 с.

51. Самчук З.Ф. Світоглядно-методологічні азимути орієнтування на місцевості сучасної освіти. *Вища освіта України*. Темат. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». 2012. Т. 1. № 3. Дод. 1. 642 с. С. 165–177.

52. Сікорський П.І. Моделювання нових навчальних технологій у закладах вищої освіти : монографія. Львів : Сполом, 2020. 228 с.

53. Сисоєва С.О., В.П. Андрущенко, Н.В. Гузій та ін. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології : монографія / за ред. С.О. Сисоєвої, Н.В. Гузій; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т історії та філософії пед. освіти, кафедра пед. творчості. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. 183 с.

54. Системи освіти різних країн <http://www.osvita.org.ua/abroad/edusystem/>

55. Сухомлинська О. Духовно-моральне виховання дітей та молоді в координатах педагогічної науки і практики. *Шлях освіти*. 2006. № 1. С. 2–8.

56. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес в Україні: регіональний вимір. *Шлях освіти*. 2007. № 2. С. 42–48.

57. Українська педагогіка в персоналіях. В 2-х кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. Кн. 2. 550 с.

58. Ушинський К.Д. Твори в 6 т. Київ : Рад. шк., 1954. Т. 1. 452 с.

59. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура / за ред. В. Кременя. Київ : Пед. думка, 2008. 471 с.

60. Хоружа Л.Л. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності вчителя : наук.-метод. посібник / за ред. А.Д. Цимбалару, О.В. Онопрієнко. Харків : Основа, 2007. 208 с. (Б-ка журн. «Управління школою»).

61. Швай Р.І. Педагогіка творчості : підручник. Львів : Вид. Львів. політех., 2020. 200 с.

Нормативні правові документи:

62. Про вищу освіту: Закон України №1556-VII від 1 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.03.2022).

63. Про освіту: Закон України №2145-VIII від 5 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.03.2022).

64. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року. Розпорядження КМУ №1233-р. від 9 жовтня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.03.2022).

65. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/naczionalno-patriotichne-vixovannya/>.

66. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (

67. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ, КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Порядок проведення вступного іспиту визначається Правилами прийому в Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» в 2025 р.

Іспит вступник складає очно та/або дистанційно, з паспортом для ідентифікації особистості.

Іспит складається з усних відповідей на 3 питання екзаменаційного білету, що охоплюють ключові питання із зазначених у змісті програмного матеріалу. Четверте питання екзаменаційного білету – Презентація дослідницької пропозиції.

Для осіб, які вступають для здобуття ступеня доктора філософії до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в їхньому дипломі, передбачені два додаткові питання в екзаменаційному білеті.

Усні відповіді на питання екзаменаційного білету повинні чітко демонструвати рівень вступника щодо його підготовленості до науково-дослідної й дослідно-експериментальної діяльності в галузі теорії навчання, ступеня й глибини бачення ним нагальних педагогічних проблем і шляхів їх вирішення.

Відповідь вступника на кожне питання екзаменаційного білету оцінюється максимально 60 балів, 20 додаткових балів може отримати вступник, який продемонстрував здатність мислити науково- педагогічними категоріями, вміння аналізувати й об'єктивно оцінювати педагогічні ідеї та теорії, розуміння зв'язку між теорією і практикою.

Критерії оцінювання вступного іспиту

Показники	Максимальна кількість балів при оцінюванні відповіді на одне питання іспиту
Усна відповідь на питання екзаменаційного білету (3 питання) максимально оцінюється по 60 балів	60 балів x 3 питання = 180 балів
1. Повнота висвітлення змісту питання	4 балів
2. Логіка побудови відповіді	4 балів
3. Зв'язок теоретичного матеріалу з практичною діяльністю соціального педагога	4 балів
4. Знання науково-методичної літератури з актуальних проблем	4 балів
5. Культура усного мовлення	4 балів
Разом	200

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою
A	175–200	Відмінно
B	150–174	Добре
C	124–149	Задовільно
D	100-123	
E	0–99	Незадовільно

Для особи, яка претендує на зарахування для здобуття ступеня доктора філософії (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але

містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабе знання додаткової літератури, 3 недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

Загальна оцінка за іспит розраховується як середнє арифметичне за всі відповіді білету. Якщо вступник під час іспиту набрав менше 100 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для відбору для рекомендації до зарахування в аспірантуру ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Братські школи в Україні у XVI–XVII ст.
2. Сутність процесу навчання. Його структура.
3. Сутність та характеристика основних категорій педагогіки.
4. Педагогічні ідеї В. Сухомлинського та їх значення для розвитку сучасної школи.
5. Предмет дидактики, її визначення, зв'язок з іншими науками. Характеристика основних категорій.
6. Етнопедагогіка і сучасні проблеми сімейного виховання.
7. Педагогічні погляди С. Русової.
8. Закономірності процесу навчання, їх зміст та реалізація у педагогічній практиці.
9. Характеристика загальних методів виховання.
10. Загальна характеристика гуманістичних педагогічних систем (М. Монтесорі, С. Френе, Р. Штайнер)
11. Типи уроків та їх класифікація.
12. Основні закономірності виховного процесу.
13. Напрями демократизації управління закладом загальної середньої освіти.
14. Оновлення змісту навчання в сучасних умовах. Освітні стандарти.
15. Особистість як суб'єкт виховання.
16. Педагогічні погляди Г. Сковороди.
17. Індивідуалізація та диференціація навчання.
18. Проблеми самовиховання учнів. Роль учнівського колективу у самовихованні учнів.
19. Києво-Могилянська академія як центр вітчизняної науки, культури та освіти XVII–XVIII ст.
20. Загально-навчальні уміння. Їх формування в закладі освіти.
21. Правове виховання учнів в закладах загальної середньої освіти та в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.
22. Педагогічні ідеї Я. Коменського.
23. Методи стимулювання навчальної діяльності учнів.
24. Проблеми виховання учнів в полікультурному середовищі.
25. Педагогічна діяльність і педагогічні погляди Марії Монтессорі.
26. Характеристика уроку як цілісної дидактичної системи.
27. К.Д. Ушинський і розвиток педагогіки в Україні.
28. Критерії вибору раціональних методів навчання.

29. Національні традиції як засіб морального виховання учнів.
30. Вклад Софії Русової у розвиток української педагогіки
31. Основні категорії педагогіки та їх характеристика.
32. Проблема особистості колективу в системі виховної роботи сучасної школи.
33. Педагогічні погляди Т. Шевченка, його «Буквар Южнорусский».
34. Характеристика форм здобуття освіти.
35. Сутність національно-патріотичного виховання дітей та молоді в сучасних умовах.
36. Педагогічні ідеї А. Макаренка з погляду розвитку сучасної педагогічної науки.
37. Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
38. Профілактика правопорушень учнів.
39. Гуманізм педагогіки В.О. Сухомлинського.
40. Інноваційні технології в освіті.
41. Загальні методи навчання.
42. Принципи, форми і методи народної педагогіки.
43. Інтеграція знань в закладі освіти.
44. Загальнолюдські цінності як мета виховання в сучасній школі.
45. Закон України по загальну середню освіту.
46. Функція оцінювання у навчанні школярів.
47. Соціалізація школярів в умовах школи і мікрорайону.
48. Культурно-освітні погляди М.П. Драгоманова.
49. Організація групової навчальної діяльності учнів.
50. Роль класного керівника в гуманізації взаємин учнів.
51. Педагогічна спадщина Б. Грінченка.
52. Тестова перевірка знань учнів.
53. Народна педагогіка як засіб формування морального досвіду учнів.
54. Педагогічні погляди Т. Шевченка.
55. Сутність трансферу технологій.
56. Сутнісні характеристики Нової української школи.
57. Характеристика рівнів повної загальної середньої освіти.
58. Територіальна доступність повної загальної середньої освіти.
59. Організація інклюзивного навчання у закладах освіти.
60. Характеристика викладацької діяльності.

Програма вступного іспиту до аспірантури для здобувачів ступеня вищої освіти: третій (освітньо-науковий): Галузь знань: А Освіта; Спеціальність: А1 Освітні науки.

Програму склали:

Кравченко Олена Іванівна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка, завідувачка кафедри освіти дорослих та цифрових технологій Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України – гарант програми;

Сорочан Тамара Михайлівна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри освіти дорослих та цифрових технологій Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України;
Ануфрієва Оксана Леонідівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка аспірантури та докторантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

РЕКОМЕНДОВАНО

*Розглянуто і схвалено на засіданні робочої групи супроводу
освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня спеціальності А1 «Освітні науки»
протокол № 2 від «31» березня 2025 р.*

Гарант програми

_____ О.І.Кравченко